

"לחזקתו יבכר"

(יחזקאל מ"ז י"ב)

דיוקים וביאורים על התורה

"מאתיים לנגרין את פרוז"

גליון 277

פרשת דברים

שנה ו'

- נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה! -

פרק א' פסוק ב'

"אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע."

כתב רש"י **"אחד עשר יום מחרב"**: אמר להם משה ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא מהלך י"א יום ואתם הלכתם אותה בשלשה ימים". והנה רש"י אומר לשון "ואתם הלכתם אותה בשלשה ימים". וצריך להבין איך הלכו אותה בשלשה ימים, דא"כ נכנסו דרך ארץ אדום, והרי לא מוזכר שנכנסו לארץ אדום מיד ביציאתם ממצרים. ורק בשנת הארבעים לאחר מיתת מרים כתיב בפרשת חקת ש"וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וגו'", ושם כתיב "ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבוד וביד חזקה" - "וימאן אדום נתן את ישראל עבר בגבלו ויט ישראל מעליו". וצריך לומר שאחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר, אבל הם הלכו בשלשה ימים למרות שהיה צריך להאריך שלא דרך ארץ אדום, וכל כך היתה השכינה מתלבטת [ממהרת] בשבילכם למהר ביאתכם לארץ. אך לשון רש"י עדיין קשה שכתב "אתם הלכתם אותה" משמע אותה דרך אדום ממש, ולא רק ההגעה לקדש. ואולי שהרי זה היה נס שהלכו את הדרך הזו בשלושה ימים ולא באחד עשר יום, וזה אולי היה ע"י קפיצת הדרך. וא"כ אין שייך להקשות מדוע לא ביקשו מאדום עבור בגבולם, כיון שקפצה להם הארץ, או נשאל ה' על כנפי נשרים.

פרק א' פסוק ג'

"ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' אתו אלהם."

כתב רש"י **"ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש"**: מלמד שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה. ממי למד מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה. אמר ראובן בני אני אומר לך מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי. ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חברו רואהו ומתבייש ממנו כו' כדאיתא בספריי. והנה רש"י לא הביא את כל דברי הספרי מהטעם שיתבאר. והוא דבספרי כתוב וזה לשונו לאחר הדברים מה שהביא רש"י את תחילת דבריו, כותב הספרי **"ומפני ארבעה דברים אין מוכיחם את האדם אלא סמוך למיתה"**. כדי שלא יהו מוכיחו וחוזר ומוכיחו. כדי שלא יהיה חברו רואהו ומתבייש הימנו, ושלא יהא בליבך עליו שהתוכחה מביאו לידי שלום". והנה לכאורה מוזכר כאן רק שלש סיבות מדוע לא מוכיחים אלא סמוך למיתה. 1. כדי שלא יהו מוכיחו וחוזר ומוכיחו. 2. כדי שלא יהיה חברו רואהו ומתבייש הימנו. 3. ושלא יהא בליבך עליו שהתוכחה מביאו לידי שלום. והיינו שע"י שמוכיח ומוציא מה שיש לו על חברו או מתרצים ביניהם. וא"כ הדרא קושיא לדוכתא איזה ארבע סיבות יש. וכתב הראב"ד על הספרי שמה שכתב מקודם **"כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי"** זה הטעם הרביעי. אך לדבריו קשה מדוע הפרידו משאר הטעמים. והגר"א שם על הספרי גורס **"ושלא יהא בלבו עליו, וכדי שיפרוש ממנו לשלום"**. ולפי גרסתינו לא רצה רש"י להביא המשך דברי הספרי מהקושיא הנ"ל שמונה רק ג' דברים.

ונראה לומר בהעיר על מה שכתב הספרי **"אמר לו ראובן בכורי אתה"**, אמר לו בני אומר לך מפני מה לא הוכחתך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו

אחי". ונשאלת השאלה ואם יוכיחו סמוך למיתה אז מדוע לא חושש שילך וידבק בעשו אחיו. אלא כיון שיש את הטעם "שלא יהיה חברו רואה ומתבייש הימנו" שזה לא שייך סמוך למיתה. דכיון שמת איך יראהו חברו ויתבייש הימנו, ולכן לא יצא לתרבות רעה וידבק בעשו אחיו מפני הבושה. נמצא שאין טעם של להידבק בעשו אחיו שייך רק בצירוף הטעם של יראהו חברו ויתבייש הימנו. ולכן כתב הספרי את דבר זה בנפרד כיון שטעם זה לבד ללא הטעמים האחרים אין בו ממש, דמה עדיף סמוך למיתה מכל ימי חייו. ורק בצירוף טעם של הבושה יש את הטעם הזה, ואז יש בסך הכל ארבעה טעמים.

פרק א' פסוק י"ב

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם".

כתב רש"י "ומשאכם: מלמד שהם אפיקורסין, הקדים משה לצאת אמרו מה ראה בן עמרם לצאת שמא אינו שפוי בתוך ביתו. איחר לצאת אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים יושב ויועץ עליכם עצות, וחושב עליכם מחשבות". וראיתי בספר "שיח יהודה" למו"ר הגאון ר' יהודה רפפורט שליט"א שביאר מדוע אמרו בלשון "בן עמרם" על פי מה שפירש רש"י בתהילים ד' ג' על הפסוק "עד מה כבודי לכלימה תאהבון ריק". ופירש שביזוהו לדוד שקראו לו בן ישי כאילו אין לו שם. וגם כאן שהיו באים לזלזל במשה לכן קראו לו "בן עמרם". וכן ביאר מה שהביא רש"י בפסוק א' על מה דכתיב "אשר דבר משה אל כל ישראל: אילו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכך וכך, אלו היינו שם היינו משיבים אותו". שבאו לזלזל בתוכחתו של משה. אך כתב שהעירו לו ממה שכתב רש"י בפרשת בשלח על הפסוק "ויעשו כן" (י"ד, ד') שכתב רש"י "ויעשו כן: להגיד שבחן ששמעו לקול משה ולא אמרו האיך נתקרב אל רודפינו, אנו צריכים לברוח. אלא אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם", והרי שם זה לשבח.

ונראה לתרץ שלשון "בן עמרם" יכול להתפרש לגנאי ודרך בזיון שלא רוצים אפילו להזכיר שמו. וכן יש לומר שהרי

עמרם היה גדול הדור במצרים כמו שמובא בילקוט שמעוני על הפסוק "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי" (שמות ב', א') וזה לשונו "וילך איש מבית לוי, להיכן הלך, שהלך בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה כיון שראה שאמר פרעה כל הבן הילוד, אמר לשוא אנו עמלים, עמד וגרש את אשתו, עמדו כולן וגרשו את נשותיהן א"ל בתו אבא גזרתך קשה משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גוזר על הזכרים ועל הנקבות וכו' עמד והחזיר את אשתו, עמדו כולן והחזירו את נשותיהן". א"כ כאן שעמדו על הים ועומד בפניהם מנהיגם משה רבינו ואומר להם דבר בשם ה' שהוא נגד השכל האנושי לחזור לכיוון מצרים. לכן אמרו "אין לנו אלא דברי בן עמרם", והיינו שעמרם היה גדול הדור במצרים, וכל העם שבזמן משה היו קטנים בזמן שעמרם היה גדול הדור, וסמכו עליו בעינים עצומות, ולכן כאן אמרו שלמשה יש זכות אבות שהוא בן עמרם, וזה לבד זכות לסייעתא דשמיא. וכמו שהיינו סומכים על עמרם שהיה גדול הדור, כך יש לסמוך על משה שהוא גדול הדור ומנהיגו ואשר הוציאנו ממצרים.

יש לדון

הנה מצינו שהן גן עדן והן גיהנום נכתבים אות ראשונה בגימ"ל, הלא דבר הוא. ואולי יש רמז לאב ובן. והיינו שהרי משנכנס אב צריך לקום בפניו ולכבדו, וכן לירא מפניו. ואם הבן מכבד וירא מאביו זוכה לגן עדן, ואם להיפך אז יורש גיהנום. וכן לאידך גיסא שיש מצוה על האב לחנך את בנו בקיום התורה. ואם אב זה חניך בנו לקיום התורה ומצוותיה אז יורש אב זה גן עדן. ויותר דגם לאחר מותו ברא מזכי לאב במצוותיו. אבל אם לא חניך בנו לקיום תורה ומצוות, ובנו הלך והרשיע, אז יורש גיהנום ברשע הבן.

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' דב אריה ב"ר יצחק זצ"ל
סבתי מורתי
מלכה בת ר' נחום נ"ע

לעילוי נשמת סבי מורי
ר' אהרן ב"ר משה זצ"ל
סבתי מורתי
נחמה בת ר' אברהם דב נ"ע

לתרומות עם אפשרות להנצחה
הארות והערות נשמח לקבל בפלאפון
0527166194

הגליון השבוע נתרם
להצלחת התורם וב"ב
ברוחניות ובגשמיות

- ניתן להוריד גליון זה באתר לדעת בעלוני השבת: <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>